

כתיבה משפיעה

יחידת הוראה בהבנה והבעה לכיתות ח-ט בנושא 'האמנה לזכויות הילד'

צילום: באדיבות המשפחות

מטרות:

בתחום התוכן

התלמידים ילמדו על האמנה לזכויות הילד, לרבות התשתית ההיסטורית להתפתחותה בהקשר לילדים החטופים ממלחמת "חרבות ברזל".

בתחום הדעת

- הבנת הנקרא: התלמידים יקראו טקסטים מידעיים (מאמר ואמנה), יעמדו על מאפייני הסוגות, וישיבו על שאלות של פרשנות והיסק והערכה ביקורתית.
- כתיבה: התלמידים יכתבו טקסט שכנועי המגובה במקורות מידע.

מיומנויות

התלמידים יתנסו בחשיבה ביקורתית ומטה־קוגניטיבית בנוגע לכתיבה משפיעה.

עדכון למורים:

מאז כתיבת יחידת הוראה זו שוחררו בעסקה ושבנו לבתיהם רוב הילדים ובני הנוער שנחטפו לעזה ב־7 באוקטובר 2023. במהלך חודש פברואר 2024, לאחר שנה ושלושה חודשים בשבי, הוחזרו גופותיהם של אריאל וכפיר ביבס שהיו לשני הילדים שנחטפו ונרצחו בשבי.

רקע למורים

ב־20 בנובמבר 1989 קיבלה עצרת האו"ם את נוסח **האמנה לזכויות הילד**. זוהי אמנה בין־לאומית השואפת לקבוע את זכויותיהם הפוליטיות, האזרחיות, הכלכליות והתרבותיות של ילדות וילדים. מטרתה היא להעניק לכל ילדי העולם זכויות שוות, שוויון הזדמנויות, ומעל לכול – להיטיב את מצבם ללא הבדל מין, גיל, צבע, דת, שפה או מדינה. מדינות רבות החברות באו"ם, ובהן גם ישראל, אימצו את האמנה הקובעת את הזכויות הבסיסיות ההכרחיות לכל הילדים בעולם.

במהלך מלחמת "חרבות ברזל" חטף ארגון הטרור 'חמאס' באכזריות 251 אזרחים ישראליים, ובהם שלושים ותשעה ילדים ובני נוער והחזיקם בשבי. זאת בניגוד לחוק הבין־לאומי, לאמנת זכויות הילד ולכל אמת מוסר ואנושיות הנדרשות גם בעיתות לחימה ([קישור](#) לשמות הילדים ולסיפוריהם).

יחידת הוראה זאת נועדה לשיעורי עברית, והיא כוללת פעילויות הבנה, הבעה ולשון סביב נושא האמנה לזכויות הילד והשבת הילדים ובני הנוער החטופים מהשבי. מאז כתיבת יחידה ההוראה בנובמבר 2023 שוחררו בעסקה מרבית הילדים ובני הנוער ושבו לבתיהם. עם זה, נכון לרגע זה עדיין לא שבו הילדים כפיר ביבס (בן 10 חודשים בעת חטיפתו), אריאל ביבס (בן 4 בעת חטיפתו) והוריהם. אנו נושאים תפילה לשלומם ולהשבתם לביתם.

היחידה מומלצת להוראה **בכיתות ח-ט**. העיסוק בתכנים רגישים דורש שימת לב יתרה (ראו ההערות להלן), וכן תיווך או עיבוד של המורה בכל הנוגע לעיסוק במיומנויות השפה: הקניית ידע אל מול תרגול ידע קיים, מורכבות הדיון בהתאם לשכבת הגיל ואופי הכיתה, הכתיבה והבחירה של השאלות. כמובן, אפשר לערוך את הטקסטים המצורפים, את השאלות ואת מטלת הכתיבה בהתאמה לאוכלוסיית הלומדים. בתוך כך אפשר לצרף טקסטים נוספים.

הערות

- היחידה כוללת תכנים שעלולים לעורר אירועים מטבח 7 באוקטובר 2023 וממלחמת "חרבות ברזל", ולהציף בקרב התלמידים והמורים רגשות לא נעימים ותחושות של כאב דאגה וצער לצד תקווה. על המורים להכיר היטב את היחידה ואת התכנים המוצעים בה ולהפעיל את שיקול דעתם המקצועי באשר למידת התאמת הפעילויות לכיתותיהם, לרבות הטקסטים והסרטון, בהתחשב בגיל הלומדים וברגישותם.
- כל פעילות מוצעת היא בסיס לשינויים: השמטות או תוספות על־פי שיקול דעתם המקצועי של המורים. הטקסטים שנבחרו לפעילות משרתים את השיח הערכי והרגשי ואת המיומנויות האורייניות של היחידה.
- אין לנתק את המשימות האורייניות: קריאה, הבנה וכתיבה מההקשר הנושאי הרחב, הכולל שיח ערכי ורגשי. בהתאם לגיל התלמידים חשוב לספק את ההקשר הכולל לדברים. בתוך כך חשוב להביא בפני התלמידים את המידע העובדתי החסר להם או להפנותם למקורות מידע מהימנים ורלוונטיים.

פעילות מקדימה – צפייה בסרטון ודיון¹

- המורים יקדימו ויאמרו:

בין הישראלים והאזרחים הזרים שנחטפו לעזה במהלך מתקפת הטרור של חמאס ב-7 באוקטובר 2023 נכללו גם כארבעים ילדות וילדים, נערות ונערים מגיל 9 חודשים ועד 18. ילדותם ונעוריהם נקטעו באכזריות, ובמקום ללמוד בבית הספר ולהיות בחיק משפחתם וחבריהם הם היו נתונים בשבי חמאס ללא מידע על מצבם וללא זכויות בסיסיות המתחייבות **מהאמנה לזכויות הילד** ומהחוק הבינלאומי, כמו גישה אל "הצלב האדום".²

למורים: אפשר להקדים את הפעילות הזאת:

1. לפניכם שלוש הגדרות של המילה **זכות** מתוך מילונים:

- 1) **רשות הניתנת על פי החוק או על פי הצדק;**
- 2) **מצווה או שכר על מעשים טובים;**
- 3) **סנגוריה, הצדקה של מישהו או משהו.**

א. איזו מן המשמעויות מתאימה למילה **זכות** בצירוף "זכויות הילד"?

ב. לפניכם צירופים³ ובהם המילה **זכות**. התאימו לכל אחת מן ההגדרות 1-3 לעיל צירוף אחד.

זכות השתיקה	לדון כל אדם לכף זכות	זכותו יגן עלינו	בזכות אבות
זכות הציבור לדעת	שירבו זכויותינו כרימון	כל הזכויות שמורות	שוויון זכויות

2. כל התלמידים מחויבים להגיע לבית הספר ולציית לכלליו, אך יש להם גם זכויות.

- מה הן הזכויות המוקנות לתלמידים בבית הספר?
- למי אפשר לפנות במקרים שבהם התלמידים חשים שפוגעים בזכויותיהם?

3. אילו זכויות נוספות היו התלמידים רוצים שיהיו להם? כל תלמיד או קבוצה קטנה ינסחו עד חמש זכויות נוספות שהיו רוצים שייכללו בתקנון בית הספר.

¹ הפעילות המקדימה נסמכת על פעילות של המטה [לחינוך אזרחי ולחיים משותפים](#) במשרד החינוך.

² הצלב האדום הוא ארגון בין-לאומי העוסק בסיוע הומניטרי.

³ מומלץ להפנות את התלמידים למקורות השונים כדי ללמוד את משמעויות הצירופים שלא הכירו.

- הכיתה תצפה בסרטון [בני נוער חטופים בשבי החמאס](#)⁴ מתוך כתבה של חדשות 13. לאחריה יאפשרו המורים את ההתייחסות של התלמידים.

1. אילו רגשות עלו בכם בעקבות הצפייה בסרטון?

למורים:

אם השאלה הכללית מקשה על התלמידים להתייחס אליה, אפשר לבקש מהם להתייחס למשפט אחד שנאמר בסרטון או תמונה אחת שתפסו את תשומת ליבם. אפשר לבקש מהתלמידים להעלות על הכתב את רגשותיהם בעקבות הצפייה בסרטון, ואחר כך לאפשר למי שירצה בכך לשתף בדברים שכתב.

- ### 2. האם היה נכון לעסוק בילדים ובני נוער חטופים במנותק משאר החטופים? האם היה נכון ליצור הפרדה שכזאת בשיח הציבורי?

- ### 3. מי הם הגופים או הגורמים שצריך או שכדאי לפנות אליהם כדי לפעול להחזרת הילדים ובני הנוער החטופים או לזרז את שחרורם?

למורים:

בין הגופים אפשר לציין את ממשלת ישראל, האחראית לשלום אזרחיה ולביטחונם, את האו"ם (יוניסף הוא הארגון הבינלאומי מטעם האו"ם הפועל למען ילדים), משפיעני רשת בארץ ובעולם וכדומה.

- ### 4. העלו נימוקים שבעזרתם אפשר לשכנע את כל אחד מהגורמים הללו לפעולה.

כתיבה עצמאית או בקבוצה קטנה – טיוטה ראשונה

כל תלמיד או קבוצה קטנה יבחרו באחד הגורמים או הגופים שהועלו (שאלה 3 לעיל) ויכתבו **מכתב** הקורא לו לפעול למען השבת הילדים ובני הנוער החטופים.

למורים:

המכתב מיועד ל**נמענים רשמיים**, ועל כן הוא נושא אופי רשמי ותבנית וצורה קבועות הכוללות פנייה רשמית, תאריך, הזדהות של הכותב וניסוח "הנדון". הנדון או הנידון הוא "כותרת" המכתב המנסחת בתמציתיות את נושא המכתב או את מטרתו. מבחינה לשונית הנדון מצריך בדרך כלל שימוש בשמות פעולה, לדוגמה: בקשה לעזרה, קריאה להחזרת החטופים, הכרת תודה, דרישתכם לתשלום וכדומה. יש להקדיש תשומת לב לניסוח מדויק של הנדון. לא מן הנמנע שיהיה פשוט יותר לנסח את הנדון דווקא אחרי ניסוח תוכן הדברים.

חשוב כי התלמידים יתאימו את תוכן דבריהם למערך ההצדקות והנימוקים שיעלו לנמען שבו הם בחרו (בהתאם לשאלה 3 לעיל) כדי לרתום אותו לבקשתם. לדוגמה: ממשלת ישראל אפשר לדרוש לחתור לעסקה לשחרורם, ואילו ממשפיעני רשת אפשר לדרוש כי ישתפו את עוקביהם בסיפורם של החטופים וכיוצא בזה.

שימו לב: בשלב זה התלמידים כותבים **טיוטה או גרסה ראשונה** בטרם למדו על האמנה לזכויות הילד. לאחר קריאת הטקסטים והעבודה עליהם הם יתבקשו לכתוב גרסה או טיוטה נוספת.

⁴ מאז כתיבת היחידה הושבו רוב הילדים ובני הנוער ארצה. אפשר לבחור באחת הכתבות המתארות את שובם או את רגעי שחרורם.

הבנת הנקרא⁵

קראו את הטקסטים שלהלן והשיבו על השאלות שאחריהם.

טקסט א - מאמר

זכויות הילד - ההתפתחות ההיסטורית⁶

יצחק קדמן

א בסוף שנת 1989 אישרה עצרת האו"ם את האמנה הבינלאומית של זכויות הילד. אמנה זו כוללת עשרות סעיפים מפורטים, הנוגעים לחיי הילדים ולהתפתחותם התקינה, החל בזכותם הבסיסית למזון ולבית וכלה בהסדרת זכויותיהם במסחר ובתקשורת. האמנה מקיפה בני גילים שונים ועוסקת במצבי משבר שונים שילד יכול להיקלע אליהם – ממלחמה ועד פגיעה מינית. כדי להבין טוב יותר את פירוש המושג "זכויות הילד" יש צורך לסקור את התפתחותו של המושג מבחינה היסטורית.

ב נהוג לחלק את התפתחות המושג "זכויות הילד" לכמה תקופות. הראשונה שבהן היא הארוכה ביותר – עד המאה ה-17. עד למאה זו היה מקובל ברוב החברות בעולם לראות בילד רכוש בלעדי של הוריו. זכויות של ילדים, אם היו כאלה, נבעו בעצם מזכויותיו של המבוגר-ההורה: זכויות כמו חובת ההורים לדאוג לקיום הילד, לספק לו מזון ולשמור על בריאותו נבעו במידה רבה מדאגה לרכושו של המבוגר או מרצון לשמור על קיומו של כוח אדם זמין חזל. מעטים יודעים כי ב-1646 נחקק במסצ'וסטס שבארצות הברית חוק שקבע כי להורים יש זכות לפנות לבית המשפט בטענה שילדם עיקש או מרדן. במקרה כזה יכול היה בית המשפט להטיל באופן חוקי עונש על הילד, ובכלל זה עונש מוות. אגב, למי שהעניין נראה בעיניו זר ומוזר, כדאי להזכיר כי עונש זה היה קיים גם בעולם העתיק, כפי שמעידים מקורות שונים, כמו פרשת "בן סורר ומורה"⁷ שבמקרא (דברים כ"א, י"ח-כ"א):

"כִּי-יְהִי־לְאִישׁ, בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה, אֵינָנוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ; וַיִּסְרוּ אֹתוֹ, וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם. וַתִּפְּשׂוּ בּוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל-זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל-שַׁעַר מִקְּמוֹ. וְאָמְרוּ אֶל-זִקְנֵי עִירוֹ: בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה, אֵינָנוּ שֹׁמֵעַ בְּקוֹלֵנוּ, זוֹלָל וְסָבָא. וְרָגְמָהוּ כָּל-אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים, וּמָת, וּבְעֵרַת הָרֶעַ, מִקְּרָבָהּ; וְכָל-יִשְׂרָאֵל, יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ." (חשוב להבהיר כי על פי חז"ל, זהו מצב שלא יכול להתקיים. בפועל, עונש זה אכן לא מומש מעולם.)

⁵ בסוף היחידה מופיעים הטקסטים והשאלות ללא רמזי התשובות למורה.

⁶ מעובד על פי י', קדמן (נובמבר 1990). זכויות הילד - התפתחותן ההיסטורית ועיגוןן בחוק הישראלי. סקירה חודשית.

⁷ **בן סורר ומורה** – בן שאינו שומע בקול הוריו ומתנהג בשחיתות מופגנת; ומכאן – מרדן, לא ממושמע.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

- ג בדברנו על התקופה שעד המאה ה־17 כדאי אולי להזכיר סעיף יוצא דופן של זכות ילדים אשר נקבעה בחוק. מדובר בחוק איסור הקבצנות מן המאה ה־16, שחוקק צ'ארלס השני מלך אנגליה. החוק אסר על קבצנים לקבץ נדבות, אלא אם כן היה בידם רישיון מיוחד, אולם סעיף מיוחד התיר לילדים לקבץ נדבות גם בלי רישיון. אין ספק כי יחסית למה שהיה מקובל בתקופה ההיא, מדובר בתקדים חשוב. זהו סעיף מפורש בחוק המקנה זכות נפרדת לילדים כילדים, אולי סעיף החוק היחיד מסוגו העוסק בזכויות הילד בתקופה זו (אם כי לנו עלול הדבר להיראות נורא – וכי מהי ה"זכות" הגדולה שיש בהיתר לקבץ נדבות?).
- ד במהלך התקופה השנייה – המאות ה־18 וה־19 – נראים לראשונה ניצנים של זכויות ילדים, בעיקר חקיקה בתחום ההגנה על ילדים, אך זו מוגבלת מאוד. כך למשל, נתקבלו באנגליה חוקים הנוגעים לעבודת ילדים, כגון איסור להעביד ילד למעלה מ־12 שעות ביום. בחוקים אחרים באנגליה, שנועדו להסדיר את זכויות העובד, הייתה התייחסות נפרדת להעסקת ילדים. בחוקים אלו היה בפירוש יסוד של הגנה על זכות הילד שלא להיות מועסק בתנאים קשים או מעבר למכסה מסוימת של שעות.
- ה בתקופה זו מוצאים לראשונה גם התחלה של מוסדות משפטיים נפרדים לילדים. לדוגמה, באילינוי שבארצות הברית נוסד ב־1899 בית משפט לנוער. הקמת מוסד זה משקפת תפיסה ולפיה צריך להתייחס לילד על פי אמות מידה מיוחדות ולתת לו הגנה משפטית מיוחדת.
- ו התקופה הבאה שנהוג לדבר עליה מבחינת ההתפתחות של זכויות הילד היא המאה ה־20, עד שנות ה־70. מתחילת מאה זו החל הילד להיות מוכר כישות משפטית נפרדת בעניינים מסוימים, ובוודאי כאישיות בפני עצמה ולא כרכוש הוריו, והחלו להתגבש זכויותיו, בעיקר בתחום הרווחה. זכויות אלו כוללות בין השאר את הזכות לקיום מינימלי, את הזכות לבריאות תקינה ואת הזכות להגנה מפני ניצול.
- ז התקופה האחרונה לצורך הסקירה ההיסטורית מתחילה בשנות ה־70 של המאה ה־20. בתקופה זו קמו – בעיקר באנגליה ובארצות הברית – תנועות הנאבקות למען זכויות ילדים. תנועות שונות (ובהן ארגונים של ילדים ושל בני נוער) החלו לתבוע זכויות למען הילד לא רק כדי להגן עליו מפני ניצול, אלא גם כדי להעניק לו זכויות אזרח בדומה לאלה של המבוגרים: חופש תנועה, זכות התארגנות, הזכות לשמירה על פרטיות וסודיות ועוד.
- ח האמנה הבינלאומית שאישרה עצרת האו"ם ב־1989 היא אחד ההישגים של המאבק למען זכויות הילד בימינו.

שאלות על טקסט א – מאמר

1. מהי מטרתו העיקרית של כותב המאמר? הקיפו במעגל את התשובה הנכונה.

- א. להוכיח כי בעבר לא היו כלל זכויות לילדים.
- ב. לציין את אישור האמנה הבין־לאומית לזכויות הילד.
- ג. להציג את התמורות במצב זכויות הילדים עם השנים.
- ד. להוכיח כי המאבק למען זכויות הילדים עדיין לא תם.

למורים: ג. להציג את התמורות במצב זכויות הילדים עם השנים.

2. (שאלה זאת מומלצת לכיתות הנמוכות יותר. בהמשכה שאלה המומלצת לכיתות הגבוהות)

המאמר בנוי ברצף כרונולוגי – מוצגות בו תקופות במהלך ההיסטוריה ומצב זכויות הילדים בכל תקופה. על־פי המאמר, השלימו בתרשים שלפניכם את המידע החסר: התקופות והשינוי שחל בהן במצב זכויות הילדים.

(1)	הילד הוא רכוש בלעדי של הוריו.
(2)	המאות ה־18 וה־19
(3)	הילד מוכר כישות משפטית נפרדת ולא רכוש של הוריו.
(4)	משנות השבעים של המאה ה־20
(5)	עצרת האו"ם אישרה את האמנה הבין־לאומית של זכויות הילד.

למורים:

הילד הוא רכוש בלעדי של הוריו.	עד המאה ה־17
ראשיתה של חקיקה בתחום ההגנה על ילדים. מוקמים מוסדות משפטיים נפרדים לילדים	המאות ה־18 וה־19
הילד מוכר כישות משפטית / אינו מוכר כישות משפטית.	עד שנות השבעים של המאה ה־20
קמות תנועות למען זכויות ילדים	משנות השבעים של המאה ה־20
עצרת האו"ם אישרה את האמנה הבין־לאומית של זכויות הילד	1989

(לכיתות המתקדמות אפשר להציע את השאלה החלופית הזאת)

2. מהו המאפיין הבולט של מבנה המאמר, וכיצד מבנה זה משרת את מטרת הכותב?

למורים:

זהו מאמר הבנוי ברצף כרונולוגי: הכותב מציג תקופות במהלך ההיסטוריה למן התקופה הקדומה ביותר ועד שלהי המאה ה-20, ובכל תקופה הוא מציג תמורה או שינוי לטובה הנוגעים לזכויות ילדים. הצגה זאת מעידה על כיוון ברור בהתפתחות זכויות הילד. אומנם הסקירה מסתיימת ב-1989, אך מאופן הצגת הדברים אפשר להניח שלו היה מתפרסם מאמר הסוקר גם את השנים הבאות לבוא, היינו עדים להמשך החקיקה המעגנת את זכויות הילדים.

3. אפשר לומר שפסקת הפתיחה ומשפט הסיום משמשים מסגרת למאמר. הוכיחו קביעה זו.

למורים: פסקת הפתיחה ומשפט הסיום משמשים מסגרת למאמר: המאמר פותח בציון העובדה שעצרת האו"ם אישרה את האמנה לזכויות הילד ומסיים בעניין זה (במשפט הסיום נוספת הערכה על עובדת האישור "הישג..."), ואילו במאמר עצמו אין האמנה נזכרת.
שימו לב: מתאריך פרסום המאמר, כשנה לאחר אישור האמנה, עולה שהאמנה היא האירוע המניע לסקירה המופיעה במאמר ואינה נושא המאמר עצמו.

4. בפסקה ג מחזר סעיף יוצא דופן בחוק שנועד להגן על זכותם של הילדים.
א. מהו הסעיף היוצא דופן?

למורים: הסעיף היוצא דופן התיר לילדים לקבץ נדבות בלי רישיון (שמקבצי נדבות מבוגרים היו מחויבים בו)

ב. מדוע הסעיף הזה היה יוצא דופן בתקופתו בנוגע לזכויות הילדים?

למורים: הסעיף הזה היה יוצא דופן בתקופתו משום שהוא סעיף החוק היחיד שיש בו התייחסות נפרדת לילדים שנועדה לטובתם (ההיתר לקבץ נדבות ללא צורך בקבלת רישיון).

(לכיתות המתקדמות אפשר להציע את גם את סעיף ג)

ג. בסוף הפסקה בא היגד בסוגריים. מה תפקידו של היגד זה ומדוע הוא בא בסוגריים?

למורים: תפקידו של ההיגד בסוגריים הוא הסתייגות מן המתואר מנקודת המבט של בן ימינו, שכן צורם לראות בהיתר לקבץ נדבות דבר חיובי. לעתים קרובות השימוש בסוגריים מציין סטייה מן הרצף. במקרה הנדון אפשר להצביע על שני רכיבים: התערבות המוען, שיפוט הנאמר.
שימו לב: הסטייה מן הרצף באה לידי ביטוי גם באמצעים הלשוניים: שימוש בגוף ראשון רבים, מילה מועצמת ('נורא') והצבת שאלה רטורית.

5. בעקבות קריאת המאמר איזה מידע עשוי להיות רלוונטי לטיוטת המכתב שכתבתם?

למורים: התלמידים נדרשים פה למיומנות של הבחנה בין עיקר לטפל וניסוח מכליל של עיקרי המידע, לדוגמה: במהלך ההיסטוריה חלה התפתחות מרשימה בנוגע להבנה של הצורך להגן על ילדים ולעגן את זכויותיהם המיוחדות בחקיקה.

טקסט ב – אמנה⁸ (לגילם הצעירים יותר אפשר להפחית את כמות הסעיפים המוצגים).

האמנה לזכויות הילד⁹

אמנת זכויות הילד היא אמנה בין-לאומית השואפת לקבוע את זכויותיהם הפוליטיות, האזרחיות, הכלכליות והתרבותיות של ילדים. מרבית המדינות אישרו אמנה זו. בישראל אושרה האמנה בשנת 1991. מטרתה של האמנה היא להעניק לכל ילדי העולם זכויות שוות, שוויון הזדמנויות, ומעל לכול - להיטיב את מצבם ללא הבדל מין, גיל, צבע, דת, שפה או מדינה. מדינות רבות שחברות באו"ם, ובהן גם ישראל, אימצו את האמנה, ששמה לה למטרה לקבוע את הזכויות המינימליות שהכרחיות לכל הילדים בעולם. הרעיון המרכזי שסביבו נכתבו סעיפי האמנה הוא כי טובת הילד היא מעל הכול, ועל המדינה לדאוג כי כל החלטה בנוגע לילדות וילדים תתקבל כאשר טובת הילד תהיה העיקרון המנחה.

להלן סעיפים מרכזיים מתוך האמנה הבין-לאומית לזכויות הילד:

סעיף 2

המדינות החברות יכבדו ויבטיחו את הזכויות המפורטות באמנה זו לכל ילד שבתחום שיפוטן ללא הפליה מכל סוג שהוא, ללא קשר לגזע, צבע, מין, שפה, דת, השקפה פוליטית או אחרת, מוצא לאומי, אתני או חברתי, רכוש, נכות, לידה או מעמד אחר, בין אם של הילד ובין אם של הוריו או אפוטרופוסו¹⁰ החוקי.

המדינות החברות ינקטו את כל האמצעים המתאימים להבטיח כי הילד מוגן מפני כל צורה של הפליה או ענישה על יסוד מעמדם, פעילויותיהם, השקפותיהם, או אמונותיהם של הורי הילד, אפוטרופסיו החוקיים או בני משפחתו.

סעיף 6

המדינות החברות מכירות בזכותו הטבעית של כל ילד לחיים. המדינות החברות יבטיחו במידה המרבית האפשרית את הישרדות הילד והתפתחותו.

סעיף 9

המדינות החברות יבטיחו כי ילד לא יופרד מהוריו בניגוד לרצונם, אלא רק כאשר קובעות רשויות מוסמכות, הכפופות לביקורת משפטית בהתאם לדינים ונהלים הנוגעים לעניין, כי הפירוד נדרש לטובת הילד.

סעיף 19

המדינות החברות ינקטו אמצעים חוקיים, מנהליים, חברתיים וחינוכיים מתאימים כדי להגן על הילד מפני אלימות גופנית או נפשית ומפני חבלה, פציעה או שימוש לרעה, הזנחה או טיפול רשלני, ניצול או התעללות, ניצול, לרבות מיני, שעה שהוא נתון בטיפול הורים, אפוטרופסים חוקיים או אדם אחר המופקד על הטיפול בו.

⁸ אמנה היא חמה או הסכם.

⁹ מתוך **אמנת זכויות הילד**, אתר משרד החינוך

¹⁰ **אפוטרופוס** הוא אדם הממונה לקבל החלטות בנוגע לעניינים בריאותיים ואחרים של אדם שאינו כשיר לקבל החלטות אלו בעצמו כמו קטין.

סעיף 23

המדינות החברות מכירות בזכותו של ילד שכושרו הנפשי או הגופני לקוי ליהנות מחיים מלאים והוגנים בתנאים המבטיחים כבוד, מקדמים עצמאות ומקילים על השתתפותו הפעילה בחיי הקהילה.

המדינות החברות מכירות בזכותו של ילד הלוקה בכושרו לטיפול מיוחד וידאגו, במסגרת המשאבים הזמינים, להעניק לילד ולאחראים לטיפול בו, את הסיוע המבוקש המתאים למצב הילד ולתנאי קיומו של ההורים ושל אנשים אחרים המטפלים בילד.

סעיף 24

המדינות החברות מכירות בזכותו של ילד ליהנות מבריאות ברמה הגבוהה ביותר הניתנת להשגה ולאמצעים לטיפול במחלות ושיקום הבריאות. המדינות החברות ישתדלו להבטיח כי משום ילד לא תישלל הגישה לשירותי טיפול ובריאות.

המדינות החברות ינקטו אמצעים כדי

- א. להקטין תמותת תינוקות וילדים;
- ב. להבטיח אספקת סיוע רפואי חיוני וטיפול בריאותי לכל ילד תוך דגש על פיתוח טיפול רפואי ראשוני;
- ג. להיאבק במחלות ובתת תזונה, לרבות במסגרת טיפול רפואי ראשוני, בין היתר, באמצעות יישום טכנולוגיה זמינה והספקת מזון מתאים ומזין ומי שתייה נקיים תוך התחשבות בסכנות ובסיכונים הכרוכים בזיהום סביבתי;
- ד. להבטיח שירותי בריאות נאותים לאימהות לפני הלידה ואחריה.

סעיף 27

המדינות החברות מכירות בזכותו של כל ילד לרמת החיים ההולמת את התפתחותו הגופנית, הנפשית, הרוחנית, המוסרית והחברתית.

המדינות החברות, בהתאם לתנאיהן הלאומיים ואמצעיהן, ינקטו צעדים נאותים לסייע להורים ולאחראים האחראים לילד לממש זכות זו, ויספקו במקרה הצורך עזרה חומרית ותוכניות סיוע, במיוחד באשר לתזונה, ביגוד ודיוור.

סעיף 31

המדינות החברות מכירות בזכותו של ילד למנוחה, לשעות פנאי, לעסוק בפעילויות משחק ונופש המתאימות לגילו ולהשתתף באותן נפשו בחיי התרבות ובאומנויות.

סעיף 35

המדינות החברות ינקטו אמצעים מתאימים במישור הלאומי, הדו־צדדי והרב־צדדי כדי למנוע חטיפה, מכירה או סחר של ילדים לכל מטרה או בכל צורה שהיא.

סעיף 37

המדינות החברות יבטיחו כי ילד לא יועמד בפני עינויים או בפני טיפול או עונש אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים. לא יוטל עונש מוות, אף לא מאסר עולם בלא אפשרות שחרור עבור עבירות שנעברו ע"י אנשים שטרם מלאו להם שמונה עשרה שנים;

לא יישלל החופש מילד שלא כדין או באופן שרירותי. מעצרו, חבישתו או מאסרו של ילד יהיו בהתאם לחוק וישמשו רק כאמצעי אחרון ולפרק זמן מתאים הקצר ביותר;

ילד שהחופש נשלל ממנו ינהגו בו באנושיות ותוך כיבוד אישיותו כבן אדם ובאופן המתחשב בצורכיהם של בני גילו.

סעיף 38

המדינות החברות מקבלות על עצמן לכבד ולהבטיח כי יכובדו כללים של חוק הומניטרי¹¹ בין-לאומי החלים עליהן במצבים הנוגעים לילדים במסגרת מאבק מזוין.

המדינות החברות ינקטו כל צעד אפשרי כדי להבטיח כי אנשים שטרם מלאו להם חמש עשרה שנים לא ייטלו חלק ישיר במעשה איבה.

סעיף 39

מדינות חברות ינקטו את כל האמצעים הנאותים כדי להבטיח שיקום גופני ופסיכולוגי ושילוב מחדש בחברה לילד שרוי במצוקה בשל כל צורה של הזנחה, ניצול או התעללות, עינויים או צורות אחרות של יחס או ענישה אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים או מאבקים מזוינים. שיקום ושילוב מחדש ייעשו בסביבה המטפחת את בריאות הילד וכבודו העצמי.

¹¹ הומניטרי – כל פעולה שנובעת מן המחויבות לרווחתם של בני אדם ללא הבחנה ביניהם (בעברית: אנושתי)

שאלות על טקסט ב – אמנה

1. טקסט א הוא מאמר מידע, ואילו טקסט ב הוא אמנה. טקסטים אלו שונים זה מזה בכמה היבטים ובהם מטרת המוען, המבנה, הלשון והניסוח. ציינו את ההבדלים בין שני הטקסטים על פי שלושת ההיבטים האלה: מטרת המוען, המבנה, הלשון והניסוח.

למורים:

ההצהרה	מאמר	
להצהיר (או להכריז) על מתן זכויות לילדים	לתת סקירה היסטורית / לתת מידע על התפתחות זכויות הילד	מטרת המוען
סעיפים - סעיפים	טקסט רצוף, סדר כרונולוגי	המבנה
לשון גבוהה ניסוח ניטרלי המאופיין בתבניות לשון חזרות	לשון בינונית, רגילה שילוב הערות אישיות של המוען	הלשון והניסוח

2. מהם הסעיפים מתוך האמנה המופרים כתוצאה ממצב של ילדים חטופים המצויים בשבי האויב? ציינו כיצד המציאות של ילדים ובני נוער בשבי ארגון הטרור סותרת את המצוין בסעיפים שציננתם.

שכתוב הכתיבה – טיוטה שנייה

- בעקבות המידע שלמדו מקריאת שני הטקסטים ישכתבו התלמידים את הטקסטים שכתבו בתחילת היחידה תוך עיבוי התוכן ומערך ההצדקות והנימוקים.
- בתום שלב שכתוב הכתיבה יחולקו התלמידים לקבוצות (מומלץ לחלק את התלמידים לקבוצות המבוססות על הנמען המשותף שבחרו לכתוב לו את המכתב). חברי כל קבוצה יתבקשו לקרוא את המכתבים שכתבו חברי הקבוצה (אפשר להוסיף מכתבים שכתבו חברי הקבוצות האחרות ולבחור מבין כל המכתבים את המכתב המשכנע ביותר לדעת הקבוצה. הקבוצה תצטרך לנמק את בחירתה ולהשיב על השאלה מה הופך את המכתב שבחרו למכתב המשכנע ביותר.

למורים: כיוון שאין הכוונה לערוך תחרות לבחירת הטוב ביותר, חשוב שהמורה לא יבקש לבחור את הטקסט ה"טוב ביותר", אלא את הטקסט **המשכנע ביותר**.

פה באות לידי ביטוי מיומנויות מטה-קוגניטיביות ומטה-טקסטואליות הדורשות מהתלמידים לבחון מהם האמצעים שהופכים טקסט שכנועי לטוב יותר בהתבסס על נסיבות השיח שלשמן הוא נכתב. לדוגמה: כתיבה עניינית לעומת כתיבה ריגושית, נימוקים המבוססים על אמנות וחוק או על רגש וחמלה, כתיבה מכבדת או כתיבה מאיימת, ניסוח קצר וענייני או ניסוח ארוך ומפורט וכדומה.

נוסף על כך התלמידים יבחנו איך בחר הכותב לבנות את דבריו: האם פתח בטענה או בבקשה; האם הנימוקים הם הובילו לטענה או למסקנה או אולי קודם הוצגה טענה ורק אחרי הנימוקים וכדומה.

- על הקבוצה לנסח את הקריטריונים שעל פיהם בחרו את המכתב המשכנע ביותר בעיניהם ולהציגם לכיתה.

חשוב לדון בקריטריונים שהציגו התלמידים וליצור מהם הכללות על "מה הופך את הטקסט למשכנע".

דיון מסכם

1. מה למדתם על מידת יכולתכם להשפיע בסוגיות גדולות, כמו סוגיית החזרת החטופים.

למורים: גם אם יביעו התלמידים ביטול בנוגע ליכולת של מכתב כזה או אחר לחולל שינויים, חשוב לחזק את ההנעה לפעולה כמקור לחוסן אישי וציבורי. בתוך כך יש לחזק את מקומה של דעת הקהל בהשפעה על מקבלי ההחלטות. דעת הקהל מושפעת מפנייתו של הציבור למקבלי ההחלטות.

2. מה הופך כתיבה לכתיבה משפיעה?

אפשר לסיים את השיעור/ים בשירים שחזרו להתנגן המלחמה בגלל מילותיהם הרלוונטיות או שירים שנכתבו בעקבותיה, לדוגמה:

[יותר מזה אנחנו לא צריכים](#) מילים: אבי קורן; לחן: שמואל אימברמן; ביצוע: שלמה ארצי.
[לחזור הביתה](#) מילים, לחן וביצוע: קרן פלס.

בתוך כך אפשר לקרוא עם התלמידים את התפילה לשלום הנעדרים והשבויים.

מי שברך אבותינו ואמותינו, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב לאה ורחל, הוא יברך את כל הנשבות והנשבים, הנעדרות והנעדרים, החטופות והחטופים ואת כל הנתינים בשביה ובצרה. יהי רצון מלפניך שכינה מקור חיינו פדי נפשם משבי והחזירי במהרה לביתם ויקים בהם הכתוב: "קול ברמה נשמע נהי ככי תמרוורים רחל מבכה על-בניה מאנה להנחם על-בניה כי איננו. ... ויש תקנה לאחריה נאם ה' ושבנו בנים לגבולם" (ירמיהו לא).

מי שברך אבותינו אברהם יצחק ויעקב משה ואהרן דוד ושלמה, הוא יברך את החילים החטופים והשבויים בידי אויבינו.

הקב"ה ישמרם ויצילם מפל צרה וצוקה ומפל נגע ומחלה. ויפלא רחמים עליהם להחלימם ולרפאתם להחזיקם ולהחיותם ויוציאם במהרה לחרות עולם בתורה לחיק משפחותיהם. יזכו לאורך ימים ושנות חיים ברב עז ושלום. ובזכות אבות תושיע בנים, ויקים בהם הפסוק "הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך" השתא בעגלא ובזמן קריב, ונאמר אמן.

אפשר למצוא ברשת גרסאות שונות של תפילה לשלום חטופים, נעדרים ושבויים.

הבנת הנקרא – לתלמיד

קראו את הטקסטים שלהלן והשיבו על השאלות שאחריהם.

טקסט א - מאמר

זכויות הילד - ההתפתחות ההיסטורית¹²

יצחק קדמן

א בסוף שנת 1989 אישרה עצרת האו"ם את האמנה הבין-לאומית של זכויות הילד. אמנה זו כוללת עשרות סעיפים מפורטים, הנוגעים לחיי הילדים ולהתפתחותם התקינה, החל בזכותם הבסיסית למזון ולבית וכלה בהסדרת זכויותיהם במסחר ובתקשורת. האמנה מקיפה בני גילים שונים ועוסקת במצבי משבר שונים שילד יכול להיקלע אליהם – ממלחמה ועד פגיעה מינית. כדי להבין טוב יותר את פירוש המושג "זכויות הילד" יש צורך לסקור את התפתחותו של המושג מבחינה היסטורית.

ב נהוג לחלק את התפתחות המושג "זכויות הילד" לכמה תקופות. הראשונה שבהן היא הארוכה ביותר – עד המאה ה-17. עד למאה זו היה מקובל ברוב החברות בעולם לראות בילד רכוש בלעדי של הוריו. זכויות של ילדים, אם היו כאלה, נבעו בעצם מזכויותיו של המבוגר-ההורה: זכויות כמו חובת ההורים לדאוג לקיום הילד, לספק לו מזון ולשמור על בריאותו נבעו במידה רבה מדאגה לרכושו של המבוגר או מרצון לשמור על קיומו של כוח אדם זמין חול. מעטים יודעים כי ב-1646 נחקק במסצ'וסטס שבארצות הברית חוק שקבע כי להורים יש זכות לפנות לבית המשפט בטענה שילדם עיקש או מרדן. במקרה כזה יכול היה בית המשפט להטיל באופן חוקי עונש על הילד, ובכלל זה עונש מוות. אגב, למי שהעניין נראה בעיניו זר ומחזר, כדאי להזכיר כי עונש זה היה קיים גם בעולם העתיק, כפי שמעידים מקורות שונים, כמו פרשת "בן סורר ומורה"¹³ שבמקרא (דברים כ"א, י"ח-כ"א):

"כִּי-יְהִי לְאִישׁ, בֶּן סוֹרֵר וּמוֹרֵה, אֵינָנו שֹׁמֵעַ בְּקוֹל אָבִיו וּבְקוֹל אִמּוֹ; וַיִּסְרוּ אֹתוֹ, וְלֹא יִשְׁמַע אֲלֵיהֶם. וַתִּפְּשׂוּ בוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ וְהוֹצִיאוּ אֹתוֹ אֶל-זִקְנֵי עִירוֹ וְאֶל-שַׁעַר מִקְמוֹ. וְאָמְרוּ אֶל-זִקְנֵי עִירוֹ: בְּנֵנוּ זֶה סוֹרֵר וּמוֹרֵה, אֵינָנו שֹׁמֵעַ בְּקוֹלֵנוּ, זוֹלָל וְסָבָא. וְרָגַמְהוּ כָל-אֲנָשֵׁי עִירוֹ בְּאֲבָנִים, וּמָת, וּבִעֲרַת הָרַע, מִקְרַבָּךְ; וְכָל-יִשְׂרָאֵל, יִשְׁמְעוּ וַיִּרְאוּ." (חשוב להבהיר כי על פי חז"ל, זהו מצב שלא יכול להתקיים. בפועל, עונש זה אכן לא מומש מעולם.)

¹² מעובד על פי י', קדמן (נובמבר 1990). זכויות הילד - התפתחותן ההיסטורית ועיגונן בחוק הישראלי. סקירה חודשית.

¹³ בן סורר ומורה – בן שאינו שומע בקול הוריו ומתנהג בשחיתות מופגנת; ומכאן – מרדן, לא ממושם.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף השפות
הפיקוח על הוראת העברית

- ג בדברנו על התקופה שעד המאה ה־17 כדאי אולי להזכיר סעיף יוצא דופן של זכות ילדים אשר נקבעה בחוק. מדובר בחוק איסור הקבצנות מן המאה ה־16, שחוקק צ'ארלס השני מלך אנגליה. החוק אסר על קבצנים לקבץ נדבות, אלא אם כן היה בידם רישיון מיוחד, אולם סעיף מיוחד התיר לילדים לקבץ נדבות גם בלי רישיון. אין ספק כי יחסית למה שהיה מקובל בתקופה ההיא, מדובר בתקדים חשוב. זהו סעיף מפורש בחוק המקנה זכות נפרדת לילדים כילדים, אולי סעיף החוק היחיד מסוגו העוסק בזכויות הילד בתקופה זו (אם כי לנו עלול הדבר להיראות נורא – וכי מהי ה"זכות" הגדולה שיש בהיתר לקבץ נדבות?).
- ד במהלך התקופה השנייה – המאות ה־18 וה־19 – נראים לראשונה ניצנים של זכויות ילדים, בעיקר חקיקה בתחום ההגנה על ילדים, אך זו מוגבלת מאוד. כך למשל, נתקבלו באנגליה חוקים הנוגעים לעבודת ילדים, כגון איסור להעביד ילד למעלה מ־12 שעות ביום. בחוקים אחרים באנגליה, שנועדו להסדיר את זכויות העובד, הייתה התייחסות נפרדת להעסקת ילדים. בחוקים אלו היה בפירוש יסוד של הגנה על זכות הילד שלא להיות מועסק בתנאים קשים או מעבר למכסה מסוימת של שעות.
- ה בתקופה זו מוצאים לראשונה גם התחלה של מוסדות משפטיים נפרדים לילדים. לדוגמה, באילינוי שבארצות הברית נוסד ב־1899 בית משפט לנוער. הקמת מוסד זה משקפת תפיסה ולפיה צריך להתייחס לילד על פי אמות מידה מיוחדות ולתת לו הגנה משפטית מיוחדת.
- ו התקופה הבאה שנהוג לדבר עליה מבחינת ההתפתחות של זכויות הילד היא המאה ה־20, עד שנות ה־70. מתחילת מאה זו החל הילד להיות מוכר כישות משפטית נפרדת בעניינים מסוימים, ובוודאי כאישיות בפני עצמה ולא כרכוש הוריו, והחלו להתגבש זכויותיו, בעיקר בתחום הרווחה. זכויות אלו כוללות בין השאר את הזכות לקיום מינימלי, את הזכות לבריאות תקינה ואת הזכות להגנה מפני ניצול.
- ז התקופה האחרונה לצורך הסקירה ההיסטורית מתחילה בשנות ה־70 של המאה ה־20. בתקופה זו קמו – בעיקר באנגליה ובארצות הברית – תנועות הנאבקות למען זכויות ילדים. תנועות שונות (ובהן ארגונים של ילדים ושל בני נוער) החלו לתבוע זכויות למען הילד לא רק כדי להגן עליו מפני ניצול, אלא גם כדי להעניק לו זכויות אזרח בדומה לאלה של המבוגרים: חופש תנועה, זכות התארגנות, הזכות לשמירה על פרטיות וסודיות ועוד.
- ח האמנה הבינלאומית שאישרה עצרת האו"ם ב־1989 היא אחד ההישגים של המאבק למען זכויות הילד בימינו.

שאלות על טקסט א – מאמר

1. מהי מטרתו העיקרית של כותב המאמר? הקיפו במעגל את התשובה הנכונה.

- א. להוכיח כי בעבר לא היו כלל זכויות לילדים.
- ב. לציין את אישור האמנה הבין־לאומית לזכויות הילד.
- ג. להציג את התמורות במצב זכויות הילדים עם השנים.
- ד. להוכיח כי המאבק למען זכויות הילדים עדיין לא תם.

2. המאמר בנוי ברצף כרונולוגי – מוצגות בו תקופות במהלך ההיסטוריה ומצב זכויות הילדים בכל תקופה. על־פי המאמר, השלימו בתרשים שלפניכם את המידע החסר: התקופות והשינוי שחל בהן במצב זכויות הילדים.

(1)	הילד הוא רכוש בלעדי של הוריו.
(2)	המאות ה־18 וה־19
(3)	הילד מוכר כ־שות משפטית נפרדת ולא רכוש של הוריו.
(4)	משנות השבעים של המאה ה־20
(5)	עצרת האו"ם אישרה את האמנה הבין־לאומית של זכויות הילד.

או

מהו המאפיין הבולט של מבנה המאמר, וכיצד מבנה זה משרת את מטרת הכותב?

3. אפשר לומר שפסקת הפתיחה ומשפט הסיום משמשים מסגרת למאמר. הוכיחו קביעה זו.

4. בפסקה ג מזכר סעיף יוצא דופן בחוק שנועד להגן על זכותם של הילדים.

א. מהו הסעיף היוצא דופן?

ב. מדוע הסעיף הזה היה יוצא דופן בתקופתו בנוגע לזכויות הילדים?

ג. בסוף הפסקה בא היגד בסוגריים. מה תפקידו של היגד זה ומדוע הוא בא בסוגריים?

5. בעקבות קריאת המאמר איזה מידע עשוי להיות רלוונטי לטיוטת המכתב שכתבתם?

טקסט ב – אמנה

האמנה לזכויות הילד¹⁴

אמנת זכויות הילד היא אמנה בין־לאומית השואפת לקבוע את זכויותיהם הפוליטיות, האזרחיות, הכלכליות והתרבותיות של ילדים. מרבית המדינות אישרו אמנה זו. בישראל אושרה האמנה בשנת 1991. מטרתה של האמנה היא להעניק לכל ילדי העולם זכויות שוות, שוויון הזדמנויות, ומעל לכול - להיטיב את מצבם ללא הבדל מין, גיל, צבע, דת, שפה או מדינה. מדינות רבות שחברות באו"ם, ובהן גם ישראל, אימצו את האמנה, ששמה לה למטרה לקבוע את הזכויות המינימליות שהכרחיות לכל הילדים בעולם. הרעיון המרכזי שסביבו נכתבו סעיפי האמנה הוא כי טובת הילד היא מעל הכול, ועל המדינה לדאוג כי כל החלטה בנוגע לילדות וילדים תתקבל כאשר טובת הילד תהיה העיקרון המנחה.

להלן סעיפים מרכזיים מתוך האמנה הבין־לאומית לזכויות הילד:

סעיף 2

המדינות החברות יכבדו ויבטיחו את הזכויות המפורטות באמנה זו לכל ילד שבתחום שיפוטן ללא הפליה מכל סוג שהוא, ללא קשר לגזע, צבע, מין, שפה, דת, השקפה פוליטית או אחרת, מוצא לאומי, אתני או חברתי, רכוש, נכות, לידה או מעמד אחר, בין אם של הילד ובין אם של הוריו או אפוטרופסו¹⁵ החוקי.

המדינות החברות ינקטו את כל האמצעים המתאימים להבטיח כי הילד מוגן מפני כל צורה של הפליה או ענישה על יסוד מעמדם, פעילויותיהם, השקפותיהם, או אמונותיהם של הורי הילד, אפוטרופסו החוקיים או בני משפחתו.

סעיף 6

המדינות החברות מכירות בזכותו הטבעית של כל ילד לחיים. המדינות החברות יבטיחו במידה המרבית האפשרית את הישרדות הילד והתפתחותו.

סעיף 9

המדינות החברות יבטיחו כי ילד לא יופרד מהוריו בניגוד לרצונם, אלא רק כאשר קובעות רשויות מוסמכות, הכפופות לביקורת משפטית בהתאם לדינים ונהלים הנוגעים לעניין, כי הפירוד נדרש לטובת הילד.

סעיף 19

המדינות החברות ינקטו אמצעים חוקיים, מנהליים, חברתיים וחינוכיים מתאימים כדי להגן על הילד מפני אלימות גופנית או נפשית ומפני חבלה, פציעה או שימוש לרעה, הזנחה או טיפול רשלני, ניצול או התעללות, ניצול, לרבות מיני, שעה שהוא נתון בטיפול הורים, אפוטרופסים חוקיים או אדם אחר המופקד על הטיפול בו.

¹⁴ מתוך [אמנת זכויות הילד](#), אתר משרד החינוך

¹⁵ אפוטרופוס הוא אדם הממונה לקבל החלטות בנוגע לעניינים בריאותיים ואחרים של אדם שאינו כשיר לקבל החלטות אלו בעצמו כמו קטין.

סעיף 23

המדינות החברות מכירות בזכותו של ילד שכושרו הנפשי או הגופני לקוי ליהנות מחיים מלאים והוגנים בתנאים המבטיחים כבוד, מקדמים עצמאות ומקילים על השתתפותו הפעילה בחיי הקהילה.

המדינות החברות מכירות בזכותו של ילד הלוקה בכושרו לטיפול מיוחד וידאגו, במסגרת המשאבים הזמינים, להעניק לילד ולאחראים לטיפול בו, את הסיוע המבוקש המתאים למצב הילד ולתנאי קיומו של ההורים ושל אנשים אחרים המטפלים בילד.

סעיף 24

המדינות החברות מכירות בזכותו של ילד ליהנות מבריאות ברמה הגבוהה ביותר הניתנת להשגה ולאמצעים לטיפול במחלות ושיקום הבריאות. המדינות החברות ישתדלו להבטיח כי משום ילד לא תישלל הגישה לשירותי טיפול ובריאות.

המדינות החברות ינקטו אמצעים כדי

- א. להקטין תמותת תינוקות וילדים;
- ב. להבטיח אספקת סיוע רפואי חיוני וטיפול בריאותי לכל ילד תוך דגש על פיתוח טיפול רפואי ראשוני;
- ג. להיאבק במחלות ובתת תזונה, לרבות במסגרת טיפול רפואי ראשוני, בין היתר, באמצעות יישום טכנולוגיה זמינה והספקת מזון מתאים ומזין ומי שתייה נקיים תוך התחשבות בסכנות ובסיכונים הכרוכים בזיהום סביבתי;
- ד. להבטיח שירותי בריאות נאותים לאימהות לפני הלידה ואחריה.

סעיף 27

המדינות החברות מכירות בזכותו של כל ילד לרמת החיים ההולמת את התפתחותו הגופנית, הנפשית, הרוחנית, המוסרית והחברתית.

המדינות החברות, בהתאם לתנאיהן הלאומיים ואמצעיהן, ינקטו צעדים נאותים לסייע להורים ולאחראים האחראים לילד לממש זכות זו, ויספקו במקרה הצורך עזרה חומרית ותוכניות סיוע, במיוחד באשר לתזונה, ביגוד ודיוור.

סעיף 31

המדינות החברות מכירות בזכותו של ילד למנוחה, לשעות פנאי, לעסוק בפעילויות משחק ונופש המתאימות לגילו ולהשתתף באותן נפשו בחיי התרבות ובאומנויות.

סעיף 35

המדינות החברות ינקטו אמצעים מתאימים במישור הלאומי, הדו־צדדי והרב־צדדי כדי למנוע חטיפה, מכירה או סחר של ילדים לכל מטרה או בכל צורה שהיא.

סעיף 37

המדינות החברות יבטיחו כי ילד לא יועמד בפני עינויים או בפני טיפול או עונש אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים. לא יוטל עונש מוות, אף לא מאסר עולם בלא אפשרות שחרור עבור עבירות שנעברו ע"י אנשים שטרם מלאו להם שמונה עשרה שנים;

לא יישלל החופש מילד שלא כדין או באופן שרירותי. מעצרו, חבישתו או מאסרו של ילד יהיו בהתאם לחוק וישמשו רק כאמצעי אחרון ולפרק זמן מתאים הקצר ביותר;

ילד שהחופש נשלל ממנו ינהגו בו באנושיות ותוך כיבוד אישיותו כבן אדם ובאופן המתחשב בצורכיהם של בני גילו.

סעיף 38

המדינות החברות מקבלות על עצמן לכבד ולהבטיח כי יכובדו כללים של חוק הומניטרי¹⁶ בין-לאומי החלים עליהן במצבים הנוגעים לילדים במסגרת מאבק מזוין.

המדינות החברות ינקטו כל צעד אפשרי כדי להבטיח כי אנשים שטרם מלאו להם חמש עשרה שנים לא ייטלו חלק ישיר במעשה איבה.

סעיף 39

מדינות חברות ינקטו את כל האמצעים הנאותים כדי להבטיח שיקום גופני ופסיכולוגי ושילוב מחדש בחברה לילד שרוי במצוקה בשל כל צורה של הזנחה, ניצול או התעללות, עינויים או צורות אחרות של יחס או ענישה אכזריים, בלתי אנושיים או משפילים או מאבקים מזוינים. שיקום ושילוב מחדש ייעשו בסביבה המטפחת את בריאות הילד וכבודו העצמי.

¹⁶ הומניטרי – כל פעולה שנובעת מן המחויבות לרווחתם של בני אדם ללא הבחנה ביניהם (בעברית: אנושתי)

שאלות על טקסט ב – אמנה

1. טקסט א הוא מאמר מידע, ואילו טקסט ב הוא אמנה. טקסטים אלו שונים זה מזה בכמה היבטים ובהם מטרת המוען, המבנה, הלשון והניסוח. ציינו את ההבדלים בין שני הטקסטים על פי שלושת ההיבטים האלה: מטרת המוען, המבנה, הלשון והניסוח.
2. מהם הסעיפים מתוך האמנה המופרים כתוצאה ממצב של ילדים חטופים המצויים בשבי האויב? ציינו כיצד המציאות של ילדים ובני נוער בשבי ארגון הטרור סותרת את המצוין בסעיפים שצינתם.